

Špecifiká práce s materiálnym svetom: Teoretické prístupy
Od označovania po spredmetnenie.

SAN107

3. týždeň

Práca vo dvojiciach:

3 príklady na rolu, ktorú hrajú materiálne objekty v sociálnych vzťahoch a kultúrnych významoch

Zamerajte sa na mechanizmus pôsobenia objektu.

Vec vs jazyk

- **Claude Lévi-Strauss** – veci ako jazyk – znaky, ktoré majú význam v rámci kultúrnych kódov (hlavne v **Totemizme** a v **Ceste masiek**)
- **Langerová – Philosophy in a new key** - prezentačná teória/presentational theory - zatiaľčo v jazyku sa vytvárajú významy lineárnym spôsobom – tak ako sa zo sekvencie zvukov vytvorí slovo, veta text, vec má prezenčnú formu – presentational form. Je prítomná celá a hneď
- **Tilley** – multidimensionalita predmetov *The Materiality of Stone: Explorations in Landscape Phenomenology*. (2004)

Judith Williamson. Decoding advertisement: ideology and meaning in advertising. 1978

Margaux Hemingway, trénujúca judo a parfum
Babe – sebavedomá, women's lib femininity
spojená s parfumom

- Veci sú oddeliteľné od kontextu a producenta (významov a intencií, s ktorými bola stvorená) –
- N. Thomas – Entangled Objects
- Appadurai – Social Life of Things (1986), Kopytoff – Cultural Biography of Things
- W. K. Wernick – Signs of Recognition

3 pokusy pracovať s MK ako intelektuálnym procesom:

- Evolucionizmus, 19. st.
- Marxistická sociálna analýza, zač. 20. st.
- nová archeológia, marxistická teória 2. polovica 20. st.
- V súčasnosti chýba integratívny intelektuálny projekt – dôsledok postmoderného myslenia a pádu ideológie osvietenstva
- Otázka agency – schopnosti predmetov konať
- Vzťah medzi subjektom a objektom – spredmetnenie, ontologický prístup, symetrická antropológia.

Doba muzejná a evolucionizmus

- koncept materiálnej kultúry a antropológia neoddeliteľné
- *Object lessons*, Edward Tylor – úvod k Ratzelovej *The History of Mankind* – etnografické štúdium artefaktov
- Nie záujem o predmety jako také: predmety sú súčasťou väčších kultúrnych projektov, Stupeň technického a sociálneho pokroku je meradlom unilineárnej evolúcie

Pit River's Museum – Doba múzejná

- koncept materiálnej kultúry a antropológia neoddeliteľné
- *Object lessons*, Edward Tylor – úvod k Ratzelovej *The History of Mankind* – etnografické štúdium artefaktov
- Materiálna kultúra ako súčasť väčších kultúrnych projektov - stupeň technického a sociálneho pokroku; meradlo unilineálnej evolúcie; legitimizácia európskej dominancie, imperializmu a kolonializmu; zároveň presadzovanie predstavy univerzalizmu ľudského vývoja

Lewis Henry Morgan.

- *Ancient Society or Researches in the Lines of Human Progress from Savagery through Barbarism to Civilization* (1877).
- štádiá ľudskej evolúcie – sociálne a technické stupne od divožstva k civilizácii. Izolované kmene ako „*monuments of past*“
- *Rozvoj súvisí so zmenami v produkcii jedla – od lovcov a zberačov (divosi) usadených poľnohospodárov (barbari), až po mestskú spoločnosť s rozvinutým poľnohospodárstvom (civilizácia)*

Marxizmus 20. storočia

- Objekty sú predovšetkým produktom kapitalizmu, ich význam je určený tým, že sú komodity.
- predmet je vtelením kapitalistických vzťahov a každý vnímaný význam je len dôkazom falošného vedomia. Nerátajú s možnosťou, že ľudia nachádzajú významy v predmetoch.
- Objekty v konzumnej spoločnosti psychologicky a emocionálne poškodzujú ľudí – ničia kreativitu, využívajú emocionálne potreby, ničia autentické ľudské potreby.
- Napr. Frankfurtská škola

Durkheim

- Rola predmetov v klasifikácii
- Predmety ako sakrálne/profánne
- Totem ako symbolické vyjadrenie skupiny ako celku

- **Diela:**
- Durkheim and Mauss (1963[1903]) *Primitive Classification*.
- Durkheim (1995[1912]) *The Elementary Forms of the Religious Life*

Durkheim

- „The whole world seems populated with forces that in reality exist only in our minds. We know what the flag is for the soldier, but in itself it is only a bit of cloth ... A cancelled postage stamp may be worth a fortune, but obviously that value is in no way entailed by its natural properties. But collective representations often impute to the things to which they refer properties that do not exist in them ... The soldier who falls defending his flag certainly does not believe he has sacrificed himself to a piece of cloth ... to express our own ideas even to ourselves, we need to attach those ideas to material things that symbolize them. (Durkheim, 1995[1912]: 228–9) “

Funkcionalizmus

- Od objektu k textu, od zbierky k monografii, od múzea ku katedre
- dôraz na spoločnosť a vzťahy
- **Malinowski** - objekty sa z centra záujmu stávajú pozadím, javiskom, rámcom.

Štukturalizmus Lévi Straussa

- Elementy kultúry – veci, spotrebný tovar – sú vnímané ako texty na čítanie. Môžeme ich čítať tým, že im porozumieme ako organizácii i znakov. Texty majú význam v rámci systémov znakov.
- Nezáujem o sociálne procesy
- **Lévi-Strauss – Totemizmus; Cesta masiek**
- Veci sú médium pre vytvorenie kultúrneho porozumenia – zvieratá sú v mýtoch, nie preto, že sú dobré na jedenie, ale preto, lebo sú dobré na myslenie
- Totemizmus - nie izolovaná klasifikácia, ale prax, ktorú je nutné analyzovať v rámci všeobecnejšieho poľa vzťahov medzi ľuďmi a prírodnými objektmi. Logický poriadok kultúry a civilizácie

Mary Douglas, Byron Isherwood. World of Goods 1979.

- Komodity ako neverbálne médium pre ľudskú kreativitu, zviditeľňujú a ustáľujú kultúrne kategórie.
 - majú sociálne významy – označujú a indikujú vzťahy a klasifikácie.
 - cez verejné významy a cez verejné používanie objektov spotreba organizuje sociálny poriadok tým, že zviditeľňuje sociálne rozdelenie, kategórie, hierarchiu...
 - sociálny význam je vo všeobecnosti nestály a meniaci sa, rituály spotreby sú konvencie, kde sa pri používaní predmetov tieto významy ukotvia a zviditeľnia zdieľané definície.

Mary Douglas, Byron Isherwood. World of Goods 1979.

- Problém je, že významy vecí sú vnímané akoby len reflektovali už preexistujúcu sociálnu realitu. Akoby boli pasívne štrukturované spoločnosťou. Tento pohľad ignoruje to, že sociálny poriadok nie je len reflektovaný, ale aj konštituovaný a menený cez materiálnu prax.

Pierre Bourdieu

- *Kabylský dom* (kabylský dom) 1970
- *Outline of Theory of Practice* 1977
- *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste.* 1979 (v angličtine 1984)

Bourdieu - Kabylský dom a Outline of Theory of Practice

- Materiálna kultúra (rozloženie domu, usporiadanie predmetov) je homologická s inými rádmami ako gender, alebo sociálna hierarchia.
- Homológie nie sú výsledkom arbitrárneho znakového systému. Vynikajú v sociálnom ráde a reprodukujú ho cez konanie. Menej hmatateľné je ukotvené v –hmatateľnejšom:
- Priestorové oddelenie mužov a žien zahŕňa reálnu sociálnu organizáciu aktivít, informácií, diania. Pohybom v rozdelenom priestore sa učí dieťa genderu a gender sa cezeň vytvára.
- Predmety ako súčasť habitu/súčasť štruktúr štrukturujujúcich habitus

***Bourdieu* - Distinction**

- Bourdieu: vkusové voľby nie sú individuálne a nie sú nezainteresované.
- Vzťah medzi skupinovou identitou a životným štýlom a stratégiami spotreby
- Sociálny poriadok sa vytvára prostredníctvom materializovanej praxe

Arjun Appadurai. Social Life of Things 1986

- Proti dualizmu komodít a darov. Tieto nie sú definované konkrétnym typom predmetu/transakcie, ale politikou hodnoty. Do konkrétneho stavu predmety vstupujú počas svojej biografie
- Vzťah medzi výmenou a hodnotou je sprostredkovaný politikou - veci majú „sociálny život“ a „kultúrne biografie“

Daniel Miller. Material Culture and Mass Consumption. 1987

- Štúdium kapitalistickej spoločnosti, materiálnej kultúry a spotreby v jednom
- Teória objektifikácie
- Spotreba – zároveň prax, zároveň vytváranie významov
- Sústreďenie sa na prax, uznanie materiality spotrebných objektov
- zároveň návrat k veľkej teórii kapitalizmu, spotreba ako sociálny, kultúrny a morálny projekt – vs odcudzenie a frivolnosť

Daniel Miller. Material Culture and Mass Consumption. 1987

„consumption as work may be defined as that which translates the object from an alienable to an inalienable condition; that is, from being a symbol of estrangement and price value to being an artefact invested with particular inseparable connotations“ (Miller, 1987: 190)

- Spotrebné predmety sú dôležité ako kľúčové elementy kultúry – nielenže ich neustále používame, v dialektickom procese spredmetňovania sa sa objekty spolupodieľajú na vytváraní významov, identít, každodennej praxe
- UCL – škola materiálnej kultúry.
- 1996 – Journal of Material Culture Studies.

Agency

Alfred Gell: Art and Agency

- Veci sú vytvorené ako forma inštrumentálneho jednania – umenie je vytvorené na to, aby ovplyvnilo myslenie a jednanie druhých. Aj objekty, ktoré nemajú identifikovateľnú funkciu, prípadne sú vytvorené na estetické vnímanie sú vyrobené, aby konali vo svete aby konali na svete a na ľuďoch. Materiálne objekty stelesňujú komplexné zámery a sprostredkujú sociálnu agency.
- Vzory sú zaujímavé pre kunsthistorika, ale pre bojovníka je štít zbraň, ktorá má vzbudzovať strach
- Štít nie je efektívny kvôli svojej kráse, ale kvôli tomu, čo spôsobí – je sociálnym agentom/aktérom

Asmatské štíty

Gell - Latour

- Gell (1998:20-21) aj Latour (1999: 176-80) nášľapné míny:

- Latour:

„The prime mover of an action becomes a new, distributed, and nested set of practices whose sum may be possible to add up but only if we respect the mediating role of all the actants mobilized in the series.“ Latour (1999:181)

- Gell: sekundárna agency. Objekt koná namiesto vojaka, samostatne, ale koná kvôli tomu ako vtelenie jeho agency, ktorú obsahuje vďaka jeho zámerom a konaniu.

B52 / kto jedná? Lietadlo? Bomba? Pilot?

